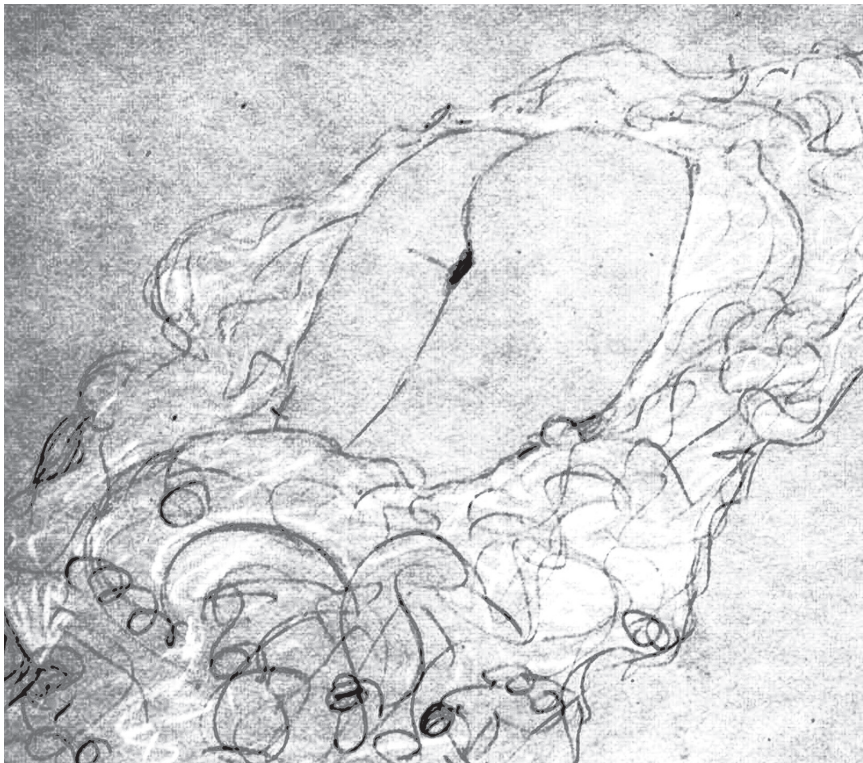

การศึกษาวិเคราะห์เปรียบเทียบสุนทรียภาพของภาพวาดลายเส้นอีโรติก : กรณีศึกษาจากศิลปิน
ตะวันตกในช่วงศตวรรษที่ 19-20

สีหนาท ลอบบณี

นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำสำคัญ ศิลปิน วาดเส้น ร่างกาย สุนทรียภาพ ศิลปะอีโรติก

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสุนทรียภาพในผลงานวาดเส้น (Drawing) รูปแบบอีโรติก (Erotic) ศิลปะร่วมสมัยของศิลปินในยุคศตวรรษที่ 19-20 โดยมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบสุนทรียภาพและปัจจัยที่สอดคล้องกันของบริบทการสร้างสรรค์ ความเชื่อ อุดมลักษณ์ของตัวศิลปิน รูปแบบของผลงานภาพเปลือยนั้นมีผลกระทบต่อสังคมในยุคสมัยนั้นเป็นอย่างไร สามารถเห็นจุดเด่นเฉพาะในแต่ละตัวศิลปิน ซึ่งมีวิธีคิดที่ได้รับอิทธิพลจากวิถีชีวิตสังคมที่แตกต่างกันไป มาประยุกต์เป็นรูปแบบของตนเอง บทความนี้อาจจะช่วยให้ผู้ชื่นชอบศิลปะเปลือย มีมุมมองความคิดกว้างขึ้นและสนุกในการชมภาพภาพอีโรติกครั้งต่อไป

บทนำ

ศาสตร์ทุก ๆ ศาสตร์ มีด้านมืดและด้านสว่างทั้งสิ้น เปรียบเช่นเดียวกันที่ศิลปะก็ย่อมมีทั้งด้านมืดและด้านสว่าง ซึ่งก็เป็นธรรมชาติในจิตใจมนุษย์เองมีทั้งจิตใจที่ดีงามและความน่าชิงชัง อยู่ในตัวตนของทุก ๆ คน ศิลปะจึงถูกใช้เพื่อการถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นออกมาตามสัดส่วนของศิลปินผู้ถ่ายทอดนั้นต้องการนำเสนอสิ่งใดด้านใดออกมามากกว่ากันทั้งสิ้น มีศิลปะอยู่ชนิดหนึ่งที่เลือกที่จะถ่ายทอดจิตใจความรู้สึกในระดับต้น ๆ ของมนุษย์ แต่มักถูกปิดบังซ่อนเร้นอย่างมืดชิดจนมักเชื่อว่าเป็นสิ่งต้องห้ามในการแสดงออกของมนุษย์ผู้มีจิตใจคุณธรรมไม่ในด้านที่ดีงาม นั่นก็คือ “อารมณ์ทางเพศ” ศิลปะจึงนำมาใช้เป็นตัวแทนในการสื่อสารซึ่งไม่กล้าแสดงออกอีกเช่นกัน ศิลปะชนิดนี้ถูกเรียกว่า “อีโรติก อาร์ต”¹

ศิลปะอีโรติก เป็นสิ่งที่มีอยู่ทุกสังคมเนื่องจากเรื่องเพศเป็นพื้นฐานความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์ สังคมและวัฒนธรรมสร้างข้อกำหนดบางอย่างขึ้นทำให้แต่ละสังคมสามารถ “แสดงออก” เรื่องนี้ได้มากน้อยแตกต่างกัน² ศิลปะภาพเปลือยเป็นสิ่งที่อยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน มักถูกสร้างในกรอบความคิดแง่สุนทรียภาพที่มีเนื้อหาประเภทจำลองรูปแบบทางเพศอย่างชัดเจนและเป็นสิ่งมีคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาแต่ละยุคสมัย เนื่องจากศิลปะนั้นเป็นเรื่องของอารมณ์รสนิยม จึงทำให้การกำหนดคำว่าสิ่งใดคือศิลปะนั้นไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ศิลปะอีโรติกนั้นมีรากฐานและจุดเริ่มต้นมาจากโลกตะวันตกและมักถ่ายทอดโดยศิลปินที่เป็นเพศชายส่วนใหญ่ หากอธิบายในกรอบพื้นฐานทางสังคมส่วนไทยยังมีความเชื่อแบบเก่าที่ถูกปลูกฝังมานานจะมองว่าเรื่องเพศในงานศิลปะ มักจะเรื่องที่ถูกปิดบังซ่อนเร้น เป็นไปในด้านลบ หรือเป็นเรื่องลามกไม่ควรนำมาพูดถึงกันมากนัก แต่ที่จริงแล้วเรื่องเพศเป็นพื้นฐานความต้องการตามธรรมชาติและแทรกซึมกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์มายาวนานแล้ว จึงไม่ใช่สิ่งแปลกหรือการนำเสนอร่างกายเปลือยนั้นจะเป็นสิ่งที่ร้ายแรงใดๆ ในแง่ศิลปะ หากขึ้นอยู่กับการมองว่าเป็น “สุนทรียะความงามทางเพศ”

ศิลปะแห่งการวาดเส้น

วาดเส้น คือ สื่อแห่งการสร้างสรรค์ที่เก่าแก่ และทรงประสิทธิภาพที่สุดที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ อย่างเช่นจิตรกรรมฝาผนังในถ้ำของมนุษย์ยุคหิน เกิดจากคำสองคำมาผสมกันแล้ว

เกิดความหมายใหม่ คือ “วาด” เป็นกิริยา “เส้น” เป็นคำนามและเป็นผลลัพธ์ จึงหมายถึง การกระทำของคนที่ขีดเขียนเป็นเส้น เป็นตัวอักษรหรือรูปภาพ คำว่าวาดเส้นแปลงมาจากคำ ภาษาอังกฤษ คือ Drawing ซึ่งแปลว่า ลาก จุง ชัก ดึง ขีด ดังนั้นคำว่าวาดเส้นภาษาไทยจึง มีความหมายชัดแจ้งกว่าภาษาอังกฤษ ศิลปะการวาดเส้นมีสุนทรียภาพที่เฉพาะ คือเส้นและ น้ำหนักเป็นทัศนธาตุหลัก บทบาทของการวาดเส้นในศิลปะร่วมสมัย ศิลปินมีวิธีการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไปในมุมมองของความแปลกใหม่ เช่นการวาดเส้น ด้วยไฟกลางอากาศแล้วบันทึกด้วยการถ่ายรูป ของ ปาโบล ปิกัสโซ (Pablo Picasso) หรือที่ ศิลปิน โรเบิร์ต เราเซนเบิร์ก ใช้การทราฟเฟอร์ ดรออิง เป็นการผสมผสานการแสดงออกที่รวดเร็ว จับพลัน และอิสระในแนวทางของแอ็บสแตรคเอ็กเพรสชันนิสม์ เป็นการขยายขอบเขตการ วาดเส้นให้กว้างไกลออกไป พรสวรรค์ในการวาดเส้นได้เป็นพิเศษโดยเฉพาะนั้น เกิดขึ้น ได้กับศิลปินบางคน บางกลุ่ม ที่สามารถเข้าใจให้ลึกไปถึงความงามของเส้นและน้ำหนัก³ อย่างไรก็ดีตามความสำคัญของการวาดเส้นนั้นคือภาษาที่สื่อสารระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ง่าย สะดวก ไม่ซับซ้อน เป็นการสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกของผู้เขียนออกมาเป็นภาษา ภาพอีกชั้นหนึ่งเป็นสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างสรรค์

การเปรียบเทียบสุนทรียภาพของภาพวาดเส้นอโรติก หรือ ศิลปะที่เกี่ยวกับ “เพศ” การวาด ภาพเปลือย บ้างก็แสดงถึงฉากของการมีเพศสัมพันธ์ชายและหญิง ของศิลปินที่มีชื่อเสียงใน ศตวรรษที่19-20 ที่ผลงานมีเอกลักษณ์ชัดเจนแตกต่างกัน และรูปแบบของผลงานนั้นจัดอยู่ ในศิลปะแห่งร่างกาย อโรติกเพศ แบบตรงไปตรงมาชัดเจน นำมาวิเคราะห์ 3 ท่าน ได้แก่

1. กุสตาฟ คลิมต์ (Gustav Klimt)
2. อีโกน ชีเลอ (Egon Schiele)
3. ฮานส์ รูดอล์ฟ กิเกอร์ (Hans Ruedi Giger)

การศึกษาประเด็นที่มาและแนวความคิดของผลงานวาดเส้นที่ศิลปินมีวิธีการถ่ายทอดออกมา หรือมูลเหตุการสร้างสรรค์ที่เป็นเรื่องส่วนตัว และตลอดจนเทคนิควิธีการที่แสดงออกมาด้วย ภาษาเส้นที่เรียบง่ายหรือดูรุนแรงเกิดขึ้นอย่างจับพลันเพียงเสี้ยววินาทีนั้นมีผลต่อความรู้สึก อย่างไร ซึ่งการศึกษาวិเคราะห์และเปรียบเทียบผลงานวาดเส้นด้วยการเข้าถึงความงาม จะ ทำให้เราเข้าใจและสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณของศิลปินผู้นั้นได้เป็นอย่างดี

1 กุสตาฟ คลิมต์ (Gustav Klimt)

กุสตาฟ คลิมต์ (Gustav Klimt) เป็นศิลปินนักวาดภาพและนักตกแต่งงานศิลปะชาวเวียนนา (Vienna) เกิดที่ โบมการ์เทิน (Baumgarten) เข้าเรียนศิลปะในกรุงเวียนนาในปี 1876 เมื่ออายุได้ 14 ปี ได้ใช้เวลาในการศึกษาอยู่ในโรงเรียนศิลปะและช่างฝีมือ 7 ปี⁴ ในขณะที่ศึกษา คลิมต์มีความสนใจต่อเรือนร่างกายเพศหญิง เขาผลิตผลงานภาพวาดคน (Portrait) และภาพวาดคนเปลือยจำนวนมากซึ่งเห็นได้จากผลงานทั้งภาพร่างสเก็ตช์และภาพวาดทั่วไปเกือบจะทั้งหมดในเวลาต่อมา งานที่เป็นเอกลักษณ์ของกุสตาฟ คลิมต์ ก็มาคือการนำความรู้สึกพื้นฐานของมนุษย์ที่มีต่ออารมณ์ทางเพศออกมาใช้ในงานศิลปะของเขาได้อย่างน่าชื่นชมมากกว่าความน่าอูจาด เขามีความรู้สึกลึกซึ้งต่อสรีระทุกสัดส่วนของผู้หญิงสาวในด้านที่น่าอัศจรรย์ใจ คือสิ่งที่งดงาม และสามารถจรรโลงความสุขและความสมบูรณ์ให้จิตใจของผู้ชม เขาเชื่อว่าสรีระเรือนร่างของสาวงามนั้นสามารถปลุกอารมณ์ที่ละเมียดละเอียดอ่อนได้ก็จริง แต่ในทางตรงกันข้ามมันก็สามารถปลุกกำหนดในจิตใจได้อีก นั่นก็เพราะอวัยวะของอารมณ์ให้สามารถแสดงความเถื่อนที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจออกมาได้ด้วยเช่นกัน เขาจึงถ่ายทอดความรู้สึกต่อความสวยงามทั้งหมดลงบนผลงานภาพเขียนของเขา

แมทเทินคลอตต์ (Mattenklott) เขียนไว้ว่า “สิ่งนี้ได้แสดงออกถึงความมกมากในกามและความปรารถนาทางเพศของเขา” คลิมต์รู้ว่าไม่มีทางสายกลางใด แต่กิจกรรมทางเพศของเพศหญิงและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนจิตใต้สำนึกนั้น ซึ่งเป็นไปได้ที่เขา จะมีความต้องการที่จะละทิ้งความเป็นเพศชายให้เป็นวัตถุของความปรารถนาทางเพศของผู้หญิงทั้งหมด ในทางตรงกันข้าม มันได้เปิดเผยความต้องการว่าเขาได้วาดภาพการสัมผัสด้วยความรักใคร่อย่างอ่อนโยนของผู้หญิงรักร่วมเพศ สำหรับคลิมต์แล้ว ร่างกายของผู้หญิงที่กอดรัดกันอาจจะกลายเป็นสิ่งที่รวมกันในการสร้างแบบ ซึ่งโลกของความเป็นผู้หญิงได้ถูกนำเสนอออกมาแทนตัวเขา

เมื่อเขาเผยแพร่ผลงานของเขาจำนวนหนึ่งในแมกกาซีน Ver Sacrum เขาเกือบจะถูกฟ้องเนื่องจากสร้างความไม่พอใจต่อ “ความประพฤติน่าเกลียดที่ถูกต้องทำนองคลองทำของประชาชน” อย่างไรก็ตาม ศาลชั้นต้นไม่เห็นด้วยและได้ปกป้องศิลปินโดยชี้แจงว่า ภาพสเก็ตช์ของเขาเป็นสำหรับงานศิลปะเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะในหนังสือมีจุดประสงค์ไปที่ศิลปินเป็นหลัก อิสระในการทำงานศิลปะนั้นต้องไม่ขึ้นอยู่กับกฎจำกัดใด ๆ และรูปแบบเพียงอย่างเดียวที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาแทรกแซงก็ควรจะเป็นสิ่งที่ปกป้องอิสรภาพอันนี้ มันอาจจะต้องกล่าวอ้างอย่างยากลำบากกว่าไม่มีเส้นเขตเล็ก ๆ ใดที่ต้องขีดไว้เพื่อเป็นวัตถุประสงค์ของจินตนาการ

ศิลปิน หรือเพื่อลงโทษความคิดทางศิลปะ และต้องไม่มีการห้ามในการวาดภาพพรรณนาธรรมชาติของร่างกายเปลือย ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะมาโดยตลอด และไม่ว่าเมื่อไหร่ก็ตามที่เราตกลงที่จะทำงานศิลปะที่จริงจังสักหนึ่งชิ้น ซึ่งควบคุมโดยการพิจารณาสุนทรียศาสตร์ต่าง ๆ และเป็นไปอย่างบริสุทธิ์มันก็อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมที่จะพูดถึงการโจมตีต่อต้านการรับรู้ศีลธรรมและความดีงามของสังคม⁵

1.1 ภาพวาดเส้นอีโรติกของ กุสตาฟ คลิมต์

ภาพวาดนู้ดอีโรติกผู้หญิงของคลิมต์ได้รับการพิจารณาจากคำวิจารณ์ต่าง ๆ ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในผลงานทางศิลปะทั้งหมดของเขา ผลงานทั้งหลายเหล่านั้นน้อยมากที่จะเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในยุคสมัยของคลิมต์ ถึงแม้ว่าจะมีการนำเสนองานภาพเขียนจำนวนไม่มากนักออกมาเป็นบางครั้งคราวที่งานแสดงศิลปะ และงานบางส่วนก็ได้รับการตีพิมพ์ลงในแมกกาซีน หรือตีพิมพ์เฉพาะส่วนตัวในรูปแบบของภาพพิมพ์อีโรติก งานภาพเขียนจำนวนมากจะถูกวาดออกมาเป็นแค่ภาพสเก็ตช์เพื่อที่จะนำไปใช้ในงานชิ้นอื่น ๆ (ภาพที่ 1)

ด้วยเหตุนี้งานภาพเขียนทั้งหลายจึงไม่เคยได้นำเสนอต่อสาธารณะ ไม่เคยเลยจนกระทั่งเขาเสียชีวิต งานภาพเขียนเหล่านี้ที่ทำให้ชื่อเสียงของคลิมต์เพิ่มขึ้น แต่ด้วยแง่มุมด้านอีโรติกของผลงานที่จับความน่าหลงใหลบางอย่างเอาไว้ได้อย่างเป็นพิเศษ และจนถูกมองว่าเป็น “ผู้เชี่ยวชาญทางด้านอีโรติก”⁶ ผู้วิจัยเลือกภาพวาดเส้นของกุสตาฟ คลิมต์ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์การสร้างสรรค์และบริบทที่ซ่อนอยู่ในผลงาน ดังนี้ (ภาพที่ 2)

ภาพ Seated woman, with Open legs, คลิมต์นำเสนอภาพเขียนของเขาในสองบริบทในเบื้องต้นคือ การวาดเส้นโครงร่างบนที่อาร์มณีสีหน้า ท่าทางที่เย้ายวน และ การลงสีน้ำหนักแสงเพื่อเน้นปริมาตรของภาพให้มีมิติมากขึ้น ภาพมีระดับความเหมือนจริงปานกลาง องค์ประกอบของภาพมีลักษณะภาพจริง โดยวางตำแหน่งไปที่ด้านขวามือและท่อน้ำหนักมาทางด้านซ้าย เขาจะเน้นพื้นที่จุดเด่นบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ เหมือนเราถูกบังคับให้จ้องตรงไปยังที่จุดนั้น และมันได้ปะทะสายตากับพื้นที่ของรูปภาพซึ่งศิลปินได้ตั้งใจทำตรงจุดนี้เอาไว้เป็นพิเศษ การวาดเส้นในรูปมีความโค้งและลงน้ำหนักทับซ้อนสลับไควให้อารมณ์ของความไม่หยุดนิ่ง มีความเคลื่อนไหวภายในอย่างที่เราปรากฏในภาพ ดูเหมือนว่าเขาวาดรูปร่างกายผู้หญิงอย่างตั้งใจ ด้วยทัศนคติมุมมองลักษณะการปิดบัง สัดส่วนและด้วยการใช้วิธีการปกปิดและการเปิดเผยที่มีลักษณะละเอียดซับซ้อน ใช้เป็นตัวสื่อที่ทำงานเป็นอิสระในเรื่องความหลงใหล

หมกหมุ่นส่วนตัวของเขา เพื่อที่จะสร้างภาพลักษณ์ของตัวเองในเรื่องการมรณม์ ผลงานชิ้นนี้ ดูมีวัตถุประสงค์ไปยังที่ผู้ชมศิลปะเพศชายโดยตรงไปตรงมา ให้มองพุ่งไปที่การกระตุ้นร่างกายในเรื่องทางเพศ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ร่างกายของผู้หญิงโดยทั่วไป ดังนั้น อาจจะกล่าวได้ว่า เขาสนใจองค์ประกอบของผู้หญิงในแง่ของร่างกายเพศหญิง และบ่อยครั้งในแง่มุมมองทางเพศสัมพันธ์ของพวกเธออย่างชัดเจน

2 อีโกน ชีเลอ (Egon Schiele)

อีโกน ชีเลอ เกิดที่สถานีรถไฟในเมืองเล็ก ๆ ของออสเตรีย ในวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ.1890 วัยเด็กของชีเลอมีความยากลำบากมาก และเมื่อเวลาว่างเขาก็จะแอบไปวาดรูปภาพเป็นประจำ ซึ่งภายหลังเมื่อพ่อของเขาได้มาพบเจอจึงนำภาพเหล่านั้นมาเผาทั้งด้วยความโกรธ วัยเด็กของชีเลอมีความยากลำบากเนื่องจากอาการป่วยของพ่อทุกข์ทรมานจากโรคซิฟิลิสจากการไปเที่ยวสถานบริการ (อ้างจากบันทึกเหตุการณ์ของครอบครัว) ในฤดูร้อนปี 1904 พ่อของชีเลอก็ป่วยเป็นโรคอัมพาตเพิ่มขึ้นไปอีก เขาพยายามที่จะโยนตัวเองออกนอกหน้าต่างเพื่อที่จะฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จ และในที่สุดเขาก็ป่วยตายด้วยความทุกข์ทรมานในปี 1905 เหตุการณ์ครั้งนั้นได้สร้างความเสียใจต่อชีเลอ เป็นอย่างมาก ดังจดหมายฉบับหนึ่งที่เขาได้เขียนถึงลูกพี่ลูกน้อง ในจดหมายบรรยายเรื่องราวการอาลัยอาวรณ์ต่อการจากไปของพ่อ และเขารู้สึกเสียใจทุกครั้งที่ได้กลับไปในเมืองที่พ่อเคยอาศัย ชีเลอเชื่อในชีวิตอมตะ และนี่คือเหตุผลที่ผลงานของเขาแสดงออกมาในลักษณะนั้น และได้กล่าวโทษแม่ของตนเองที่ไม่ได้เสียใจเลยกับการจากไปของพ่อ และได้เอาใจใส่และรักลูก ๆ เท่าที่ควร⁷

ภายหลังจากที่ชีเลอได้จบการศึกษา เขาได้เข้าแฟลต และ studio ในกรุงเวียนนา พร้อมกับเริ่มทำงานศิลปะ อย่างจริงจัง ในช่วงนี้เอง ที่เขาเริ่มการเขียนภาพของสตรีวัยแรกรุ่น ซึ่งเขามีความอิสระ และมีโอกาสทำในสิ่งที่เขามองว่าเป็นข้อห้ามในวัยเด็กได้มากยิ่งขึ้น ชีเลอได้วาดภาพจากเหล่านางแบบไว้มากมาย ซึ่งภาพวาดส่วนใหญ่ล้วนแสดงออกถึงความรู้สึกทางเพศอย่างรุนแรงในเดือนเมษายน ปี ค.ศ.1912 ชีเลอ ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมและยึดภาพเขียนของเขา เพราะส่อไปในทางลามกอนาจารจำนวนนับร้อยภาพ พร้อมกับถูกคุมขังโดยถูกตั้งข้อกล่าวหา ล่อลวงและกระทำอนาจาร ถึงแม้ว่า ข้อหาเหล่านั้นจะมีหลักฐานอ่อน ชีเลอก็ยังคงถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าแสดงนิทรรศการศิลปะเชิงสังวาส (Erotic) โดยให้เด็กเข้าชมได้ เขาถูกศาลสั่ง คุมขัง 21 วันพร้อมกับแผนงานทั้งไปจำนวนหนึ่ง ในระหว่างที่ชีเลอถูกจำคุกอยู่นั้น เขาได้เขียนภาพออกมาชุดหนึ่ง เป็นงานภาพเหมือนตัวเอง

(self-portraits) ทว่าเขาไม่ได้รู้สึกว่าเขาผิดเลย ในทางกลับกันซีเลอคิดว่าการกำหนดขอบเขตของการวาดภาพต่างหาก ที่เรียกว่าอาชญากรรม มันเหมือนเป็นการฆ่าเขาทางอ้อม ตามคำกล่าวได้อ่างว่า เขาได้มีความผูกพันกับน้องสาวของตัวเองที่ชื่อว่า เกอร์ดี ในลักษณะเชิงผู้สาว ขณะที่ซีเลอ อายุเพียง 16 ปี และน้องสาวเกอร์ดี อายุ 12 ปี มีการอ้างว่าซีเลอได้พาน้องสาวของเข่าออกเดินทางไปยังตัวเมือง และได้พักอาศัยในห้องพักรสองต่อสองเป็นเวลาหลายคืน^๘ ไม่มีคำยืนยันของการกล่าวอ้างที่ชัดเจนมากนักในเหตุการณ์นี้ แต่เมื่อเกิดจากภาพนั้นของซีเลอในหลาย ๆ ภาพนั้น จะปรากฏรูปของน้องสาว เกอร์ดีของเขาเองเป็นแบบให้ในลักษณะเปลือยกาย

2.1 ภาพวาดเส้นอีโรติกของ อิกอน ซีเลอ

อิกอน ซีเลอ ได้การนิยามว่าเป็น นักอีโรติก เพราะศิลปะของ ซีเลอ แสดงออกถึงภาพอีโรติกของร่างกายมนุษย์ที่ไม่ใช่แค่ภาพเปลือยของหญิงสาวเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงภาพเปลือยกายของบุรุษอีกด้วย รูปแบบผลงานของเขาคือการตั้งใจถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางเพศของมนุษย์ในแบบต่าง ๆ ออกมาเช่น เรื่องความรู้สึกถึงทางเพศ ความรักตนเอง การรักร่วมเพศ หรือทัศนคติของพวกถ้ามอง ในเชิงลักษณะของการยั่ววนทางเพศ ที่ดูมีชั้นเชิง เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นความแปลกใหม่ และดูไม่ซ้ำซากตามรูปแบบเดิม ๆ ของศิลปินคนอื่น (ภาพที่ 3)

ถึงแม้ว่าภาพเขียนของเขานั้นมองดูแล้วอาจกระตุ้นความรู้สึกถึงความน่าเกลียด โง่งครึ้ม หรือมีความอนาจาร แต่กลับกัน นั่นคือการดึงดูดและจูงใจผู้ชมเข้าใจว่าร่างกายนั่นเองมีพลังทางเพศและความตายภายในมันตัวเอง^๙ ซึ่งจะเห็นได้จากผลงานสร้างสรรค์เทคนิคสีน้ำผสมการวาดเส้นของอิกอน ซีเลอ ที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้ (ภาพที่ 4)

ชื่อภาพ “Observed in a Dream” แสดงลักษณะของเพศหญิงสาว ที่มีอายุในช่วงวัยรุ่นยืนเปลือยกาย ฝนมของเธอเป็นลอนหยิกยาวและมีสีดำ สีหน้าและแววตาของเธอนั้นมีแสดงอาการเสมือนยั่ววนอารมณ์ผู้ชม จุดเด่นกลางภาพนั้นเผยให้เห็นการเปลือยอวัยวะเพศอย่างโจ่งครึ้มตรงไปตรงมา ลักษณะการเชื้อเชิญให้เรามองไปตรงที่จุดนั้น เมื่อสังเกตองค์ประกอบในผลงานของเขาจะใช้พื้นที่ของรูปทรงที่เป็นจุดเด่นในลักษณะแบบขนขอบ ตัดสีเข้มชัดเจนทำให้พลังของเกิดแรงปะทะเวลามองภาพ สัญลักษณ์ที่ปรากฏในผลงานของซีเลอหลัก ๆ และโดดเด่น คือการใช้เรือนร่างกายเป็นจุดเด่นหลักเพียงอย่างเดียว และภาพนี้จุดเด่นคือหญิงสาวเปลือย การจัดภาพที่อยู่ในตุลยภาพซ้ายขวาไม่เท่ากันลักษณะแบบการหยุดนิ่ง การใช้สีใน

ภาพนี้ซีเลโอใช้พื้นสีแบบน้ำหนักเทา เพื่อที่จะเน้นรูปทรงของจุดเด่นก็คือร่างกายให้ดูเด่นชัด มีการลดทอนร่างกายด้วยเส้นที่บิดเบี้ยวแบบอิสระ ซีเลโอไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักกายวิภาค แต่เขาต้องการที่จะถ่ายทอดออกมาแบบธรรมชาติให้มากที่สุด ด้วยการวาดเส้นที่ดูรวดเร็วแม่นยำ สีสันขาวอมชมพูของเรือนร่างหญิงสาวจัดไปในโทนเย็นให้ความรู้สึกเร้ากระตุ้นอารมณ์ และมีการแทรกสีแดงเข้าไปที่อวัยวะเพศช่วงล่างที่ไม่มีอะไรบดบัง ภาพนี้จึงดูมีความรู้สึกถึงการยั่วชวน ดึงดูด เรื่องอารมณ์เรื่องเพศ ข้อสังเกตอีกหนึ่งอย่าง คือ ภาพส่วนใหญ่ในหลายๆภาพของซีเลโอจะไม่ค่อยมีการวาดสิ่งของที่อยู่รอบข้างเช่น โต๊ะ เหยิง หรือเก้าอี้สักเท่าไร แต่ปรากฏพบในผลงานชิ้นนี้เหมือนเขาต้องการที่จะเน้นและสื่ออารมณ์ของแบบหุ่นนิ่งของเค้าให้เด่นชัดและออกมาให้มากที่สุดมากกว่า สิ่งของวัตถุรอบตัวจึงไม่มีความสำคัญเท่าไร หลักแนวคิดของ ซีเลโอ คือการถ่ายทอดความงามที่ผสมความน่าเกลียด น่ากลัว แบบดิบ ๆ และตรงไปตรงมา จะเน้นการถ่ายทอดโดยใช้เรือนร่างของมนุษย์เป็นสัญลักษณ์ ในเรื่องทางเพศและการอารมณ์รูปแบบต้นตอของมนุษย์ ที่ถูกซ่อนอยู่ภายในด้านลึกของจิตใต้สำนึกออกมา เน้นความน่าเกลียด ใจคร่ำครึ แต่ก็เป็นเรื่องที่สะท้อนความจริงในสังคมออกมา เมื่อวิเคราะห์ถึงตัวศิลปินเอง ก็คือการแสดงอัตลักษณ์ทางเพศในเรื่องความปรารถนา ความรัก ความใคร่ออกมาเป็นความรู้สึกลงบนผลงานศิลปะนั่นเอง

3 ฮานส์ รูดอล์ฟ ไกเกอร์ (Hans Ruedi Giger)

ฮานส์ รูดอล์ฟ ไกเกอร์ เกิดเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ปี 1940 ในเมืองทางภาคตะวันออกของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในครอบครัวที่มีพ่อและแม่เป็นนักเคมี ไกเกอร์ มีประสบการณ์ที่มีตมกับความฝัน ที่หลอกลอนมาตั้งแต่ช่วงวัยเยาว์เขาเป็นโรคที่เกี่ยวกับปัญหาการนอนหลับ หรือ Sleep Disorder ศิลปะของไกเกอร์มีนิยามที่เรียกว่า “ซีวะจักรกล” แนวคิดการสร้างสรรคและการสร้างสัญลักษณ์คือ ได้ผสมผสานลักษณะบางอย่างของเครื่องจักรกลที่แสนอันตรายของโลกเทคโนโลยี รวมเข้ากับส่วนต่างๆของร่างกายมนุษย์ (Anatomy) ทุกอย่างล้วนแปลกประหลาดพิสดาร และนี่คือวิธีที่ไกเกอร์ได้ผสมผสานปะปนกันไว้ในผลงานของเขา ซึ่งมีทั้ง เช็กล์ที่เปี่ยมเบนไปจากปกติ ความรุนแรง ตัวแทนแห่งความตาย กะโหลกทั้งหลายและกระดูก ได้เปลี่ยนรูปร่างของร่างกายมนุษย์รวมไปกับชิ้นส่วนต่างๆ ของเครื่องจักร ในทางกลับกันเราอาจจะกล่าวได้ว่ามันได้หล่อหลอมจนกลายเป็นเนื้อเดียวกันอย่างประณีต ซึ่งให้ภาพที่สะท้อนออกมาเป็นพลังลึกลับในเชิงสัญลักษณ์ เช่น ความปิตินในเช็กล์ ความรุนแรง ความเจ็บปวดทรมาน ความเลวร้าย และความตาย

สแตนนิสลาฟ กรอฟ (stanislav Grof) ได้เขียนวิเคราะห์อธิบายต้นกำเนิดและที่มาของแนวคิดในผลงานสร้างสรรค์ของ เอชอาร์โกเกอร์ ได้อธิบายถึงสาระสำคัญในช่วงศตวรรษที่ 20 ที่ปรากฏและเชื่อมโยงอยู่ในผลงานของโกเกอร์ไว้ 3 เรื่องคือ 1. ยุคอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยี 2. ช่วงยุคสงครามความรุนแรง 3. วัฒนธรรมทางเพศ¹⁰ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง ในช่วงศตวรรษที่ 20 เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อมนุษย์ที่เข้ามาทำให้ร่างกายมนุษย์มีความสะดวกสบายในทุกด้าน ทำให้เทคโนโลยีและเครื่องจักรเหล่านี้ค่อย ๆ กลืนเข้ากับมนุษย์เป็นส่วนเดียวกัน ประการที่สอง การปรากฏตัวของรูปแบบของความรุนแรง ด้านสงคราม การปฏิวัติ การฆ่าล้างเชื้อชาติ ซึ่งเป็นภาพรวมของศตวรรษนี้ การใช้ความรุนแรงและความเสียหายเหล่านี้ เปรียบกับภาพของชาตานิปีศาจ ประการที่สาม อิสระภาพในการมีเพศสัมพันธ์และความสามารถในการทำอะไรก็ได้ เช่น การสำส่อนทางเพศและรวมไปถึงการมีอิสระของเพศที่สาม ด้านมืดเกี่ยวกับเรื่องกามารมณ์พวกซาติสึมและมาโซคิซึม และภาพแทนของปิศาจร้ายที่นำกลัวที่สุดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ก็คือ “โรคเอดส์” ได้สร้างสายสัมพันธ์ที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ระหว่าง “เซ็กส์” และ “ความตาย” ผลงานที่แสดงจากอีโรติก ภาพความรัก กามารมณ์ ของโกเกอร์ จึงสะท้อนตัวตนของมนุษย์ในสังคมยุคนั้นมาถึงยุคปัจจุบันได้อย่างดี เหตุการณ์ทั้ง 3 เรื่องนี้จึงส่งผลทางตรงและทางอ้อมจึงเกิดความสะเทือนใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับรูปแบบและผลงานสร้างสรรค์ของโกเกอร์ ได้อย่างลงตัวและสมบูรณ์

3.1 ภาพวาดเส้นอีโรติกของ ฮานส์ รูดอล์ฟ โกเกอร์

ภาพแสดงจากการมีเพศสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับพวกซาติสึมและพวกมาโซคิซึม พวกมีเพศสัมพันธ์ที่ต้องใช้ความรุนแรง ด้วยเทคนิคการวาดเส้น แสดงให้เห็นว่าโกเกอร์ต้องการถ่ายทอดในเรื่องทางโลกของมนุษย์ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในยุคศตวรรษที่ 20 ผู้คนวัยหนุ่มสาว หรือวัยผู้ใหญ่ ที่กระแสนิยมทางเพศเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น การสำส่อนทางเพศ การให้อิสระทางเพศ มากขึ้น กฎข้อห้ามต่าง ๆ ทางเพศได้ถูกลดหย่อนลงจากช่วงยุคก่อนหน้านี้ ผลงานของโกเกอร์ชุดดังกล่าวนี้แสดงรูปแบบที่หลากหลายของการมีเพศสัมพันธ์ของมนุษย์ชายและหญิง ที่มีลักษณะความเบี่ยงเบน ผิดแปลกไปจากปกติในยุคสมัยนั้น และดูเหมือนว่าเรื่องราวในภาพจะเป็นการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ถูกต้องตามหลักทำนองคลองธรรม คือมีการร่วมเพศแบบหมู่ ในท่าทางที่ดูรุนแรงแปลกพิสดาร ซึ่งการจำกัดความของรสนิยมเหล่านี้ชายและหญิงทั้งหมดนี้ เกี่ยวข้องกับพวกซาติสึม และพวกมาโซคิซึม คือ พวกมีเพศสัมพันธ์โดยมีสิ่งปฏิญ์เป็นตัวกระตุ้นเช่น อุจจาระ พวกที่มีเพศสัมพันธ์กับศพ หรือว่าพวก

ที่เพศสัมพันธ์ที่ต้องใช้ความรุนแรง เป็นต้น (ภาพที่ 5) ซึ่งจะเห็นได้จากผลงานภาพวาดเส้นของฮานส์ รูดอล์ฟ โกเกอร์ ที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้ (ภาพที่ 6)

ภาพ “ชีวจักรกล” ศิลปะรูปแบบแฟนตาซีของโกเกอร์ “แสดงจากการมีเพศสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับพวกชาดิสต์และพวกมาโซคิสต์” พวกเขามีเพศสัมพันธ์ที่ต้องใช้ความรุนแรง อย่างที่ได้กล่าวข้างต้นว่า ความเปลี่ยนแปลงไปในยุคศตวรรษที่ 20 กระแสค่านิยมทางเพศเข้ามา มีบทบาทมากขึ้น เช่น การสำล่อนทางเพศ การให้อิสระทางเพศ มากขึ้น ผลงานวาดเส้นของโกเกอร์ชุดนี้แสดงการมีเพศสัมพันธ์การร่วมเพศแบบหมู่ ในท่าทางที่ดูรุนแรงแปลกพิสดาร ซึ่งการจำกัดความของรสนิยมเหล่านี้และหญิงที่มีชื่อย่อว่า “BDSM” อธิบายขยายความได้คือ กิจกรรมทางเพศอย่างหนึ่งที่มีเช็ทส์แบบรุนแรงและทรมาณ เช่น จับมัดขัง ไข่ แล้เยียนตี เอน้ำตาเทียนไขลงร่างกาย คำว่า BDSM ได้แปลแยกความหมายออกเป็นสี่ส่วน สี่ความหมาย คือ B : Bondage คือ พันธนาการ D : Discipline คือ การลงโทษ S : Sadism คือ มีความสุขจากการทำร้ายผู้อื่น M : Masochism คือ มีความสุขจากการถูกผู้อื่นทำทารุณกรรม¹¹ เมื่อวิเคราะห์ในภาพนี้จุดเด่นคือสิ่งมีชีวิตรูปแบบชีวะจักรกลลักษณะคู่ชายหญิง 2 คู่ ในอริยบทท่วงท่าของการมีเพศสัมพันธ์หมู่ จักรกลเพศชายพันธนาการตรึงโซ่ที่ปาก ล่ามโอบรัดร่างกายจักรกลเพศหญิงลักษณะเชิงอำนาจการควบคุม หรือ การเป็นนายทาส ตามความหมายของรสนิยมทางเพศที่กล่าวมาด้านบน สีน้าบบนใบหน้าของเพศหญิงบ่งบอกถึงอารมณ์ปีติสุข ร่างกาย เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นจุดเด่น การประกอบสร้างรูปทรงที่มีความหมายในเรื่องเพศที่ดู น่ากลัว ดำมืด และผลงานของโกเกอร์นั้นยังแสดงถึงบุคลิกภาพหรือตัวตนของความเป็นชาย ที่สร้างสรรค์ผลงานอิโรติกในรูปแบบที่ดูรุนแรงได้อย่างสมบูรณ์

สรุป

ภาพวาด “อิโรติก” ที่แสดงถึงร่างกายที่เปลือยเปล่านั้น เปรียบเสมือนภาษาที่ใช้สื่อสารกัน มาตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของอารยธรรมมนุษย์จนมาถึงปัจจุบัน ภาษาของร่างกายย่อมสะท้อนความหมายที่แตกต่างกันไปตามบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละที่ อย่างที่ปรากฏในการศึกษาวิเคราะห์ศิลปะร่วมสมัยตะวันตกของศิลปิน 3 คนคือ 1. กุสตาฟ คลิมต์ 2. อิกอน ซีเลอ 3.ฮานส์ รูดอล์ฟ โกเกอร์ พบว่า ผลงานอิโรติกประกอบขึ้นมาจากความเชื่อส่วนบุคคล และประสบการณ์ที่หลอมรวมขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงออกถึงเรื่องทางกามารมณ์ของมนุษย์ ผลงานเน้นให้ผู้ชมได้รับรู้ลึกถึงความรัก

ความปรารถนา ความใคร่ ที่สะท้อนถึงด้านสว่าง และด้านที่มีมืดดำภายในจิตใจมนุษย์ ซึ่งการถ่ายทอดเรื่องของอารมณ์ทางเพศเป็นศิลปะที่ดูตรงไปตรงมาออกมานั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนระหว่างตัวศิลปินต่อสังคม และเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญของความคิดที่ต่อต้านศีลธรรมอันดีงามในยุคสมัยนั้น ในอีกมุมถือว่าการปลดปล่อยการทำงานศิลปะเรื่องเพศของศิลปินให้เป็นอิสระมากขึ้นด้วย เรื่ององค์ประกอบของภาพอีโรติกนั้น แม้ว่าศิลปินจะยกการมีเพศสัมพันธ์ให้ขึ้นมาสูงในระดับงานศิลปะ แต่ก็สามารถมองได้ว่าเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและรูปแบบ ไม่มีความหมายทางวรรณคดีหรือตำนานเทพปกรณัมอีกต่อไป แต่เป็นเพียงภาพวาดพรรณนาอารมณ์ของศิลปินแต่ละคน ด้วยการสร้างโลกแห่งความปรารถนาในรูปแบบของความเป็นเพศชายขึ้นมาั่นเอง

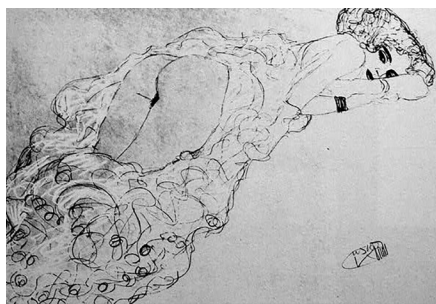
สรุปโดยรวมได้ว่า ศิลปะอีโรติกของศิลปินทั้ง 3 คน มีประเด็นที่เชื่อมโยงกันทางแนวความคิด และจุดมุ่งหมายเดียวกัน ที่ต้องการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อการแสดงตัวตน และ อัตลักษณ์ออกมาเป็นผลงานที่ปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศของมนุษย์ ไม่เพียงแต่จะแสดงเรื่องกามารมณ์ทางโลกของมนุษย์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการถ่ายทอดคุณค่าทางความงามที่สะท้อนให้เห็นถึง “สัจธรรม” ในการดำรงอยู่อีกด้วย

เว็บอสน

- 1 หนึ่งธิดา (นามแฝง), กุสตาฟ คลิมต์ (Gustav Klimt), (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์พิราบ, 2537). 11-13.
- 2 ชัยยศ อิมัรพันธุ์, บริบททางสังคมวัฒนธรรมของภาพขุนกะ (กรุงเทพฯ, ทวีวัฒนาการพิมพ์, 2558). 95.
- 3 อธิพล ตั้งโฉลก. วาดเส้นพื้นฐาน วาดเส้นสร้างสรรค์และภาพร่าง. (กรุงเทพฯ, มีเดียโซน พรินต์ติ้ง. 2560). 9-12.
- 4 หนึ่งธิดา (นามแฝง). กุสตาฟ คลิมต์ (Gustav Klimt) (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์พิราบ, 2546), 33-48.
- 5 Gottfried Fliedl, KLIMT (China : TASCHEN, 2006), 191 -193.
- 6 เรื่องเดียวกัน. 194.
- 7 Jeanette Zwingerberger, Egon Schiele (new York: parkstone, 2000), 3.
- 8 Dinhin , Egon Schiele, เข้าถึงเมื่อ 13 เมษายน 2560 เข้าถึงได้จาก <http://dinhin2503.blogspot.com/2006/05/egon-schiele-httpwww.html>
- 9 Jeanette Zwingerberger, Egon Schiele, 4.
- 10 Stanislav Grof, HR Giger (Zurich : TASCHEN, 2002), 33-34.
- 11 วิกีพีเดีย, บิดีเอสเอ็ม, เข้าถึงเมื่อ 13 กรกฎาคม 2561 เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/บีดีเอสเอ็ม>

บรรณานุกรม

- ชัยยศ อิชฎีวรพันธ์. *บริบททางสังคมวัฒนธรรมของภาพขุนกะ*. กรุงเทพฯ: ทวีวัฒนาการพิมพ์, 2558.
- วิกิพีเดีย. บีดีเอสเอ็ม. เข้าถึงเมื่อ 13 กรกฎาคม 2561 เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/บีดีเอสเอ็ม>.
- หนึ่งธิดา. *คลิมต์ (Klimt)*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์พิราบ, 2537.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. *วาดเส้นพื้นฐาน วาดเส้นสร้างสรรค์และภาพร่าง*. กรุงเทพฯ, มีเดียโซนพรินท์ติ้ง, 2560.
- Dinhin. artchive, : Egon Schiele, Available from <http://dinhin2503.blogspot.com/2006/05/egon-schiele-httpwww.html> . accessed 13 April 2017
- Fliedl. Gottfried. KLIMT . China : TASCHEN, 2006
- Grof. Stanislav. HR Giger. Zurich : TASCHEN, 2002.
- Zwingenberger. Jeanette. Egon Schiele. New York: parkstone,2000

ภาพที่ 1 (ซ้าย)

Seated Semi-Nude , 37x36 cm

ผลงานสเก็ตช์วาดเส้นขาวดำของกุสตาฟ คลิมต์ แสดงฉกนางแบบกึ่งเปลือยในอริยาบทของการกระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศ

ที่มา : Gottfried Fliedl, KLIMT (China : TASCHEN, 2006), 190-198.

ภาพที่ 2 (ขวา)

Seated woman, with Open legs, (1916 /1917)

Pencil, red crayon, highlighted in white, 57x38 cm

ที่มา : Gottfried Fliedl, KLIMT (China : TASCHEN, 2006), 190-198.

ภาพที่ 3 (ซ้าย)

ผลงานผู้หญิงกึ่งเปลือย แสดงจากการกระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศ

Seated Female Nude with Black Stockings (1910) Watercolor and pencil

54.3x35.1 cm

ที่มา : Alessandra Comini. EGON SCHIELE (China : TASCHEN, 2014) 156

ภาพที่ 4 (ขวา)

Observed in a Dream, 1911 Watercolor and pencil on paper 47.9 x 32.1 cm

ที่มา : Alessandra Comini, EGON SCHIELE (China : TASCHEN, 2014), 168.

ภาพที่ 5 (ซ้าย)

ผลงานสเก็ตซ์วาดเส้นขาวดำ แสดงจากการมีเพศสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับพวกชาดิสม์และพวกมาโซคิสม์ พวกมีเพศสัมพันธ์ที่ต้องใช้ความรุนแรง

“Untitled”, 1999. Litho-cryon on paper, 28x21 cm

ที่มา : Stanislav Grof, HR Giger (Zurich : TASCHEN, 2002), 33-34. 86.

ภาพที่ 6 (ขวา)

“Untitled”, 2000. Pencil on paper, 30x21 cm

ที่มา : Stanislav Grof, HR Giger (Zurich : TASCHEN, 2002), 33-34. 91.